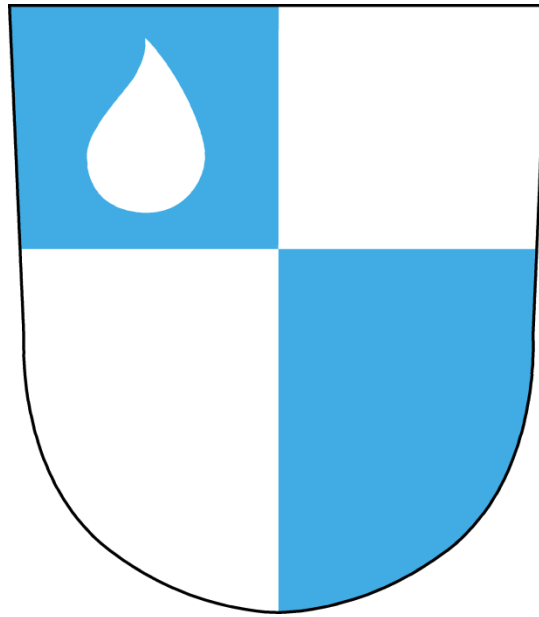

VÄIKE-MAARJA VALLA EELARVESTRAATEEGIA AASTATEKS 2026-2029

SISUKORD

1. SISSEJUHATUS.....	3
1.2. EELARVESTRATEEGIA STRUKTUUR JA PROGNOOSIMISPROTSESS.....	4
1.3. PROGNOOSI EELDUSED.....	5
2. MAJANDUSLIK OLUKORD RIIGIS	7
3. VÄIKE-MAARJA VALLA MAJANDUSLIKKU ARENGUT MÕJUTAVAD TEGURID.....	8
4. PÕHITEGEVUSE EELARVE.....	9
5. INVESTEERIMISTEGEVUS.....	13
6. FINANTSEERIMINE	15
8. NETOVÕLAKOORMUS	15
9. KOKKUVÕTE.....	17

1. SISSEJUHATUS

Väike-Maarja vallavalitsuse tegevuse lähtealuseks on valla arengukava koos tegevuskava ja eelarvestrateegiaga. Valla eelarvestrateegia koostamise peaesmärgiks on omavalitsuse pikemaajalise jätkusuutliku arengu tagamine ning tulude/kulude parem planeerimine. Eelarvestrateegia annab rahalised orientiirid valla võimalustest arengukavas kavandatud tegevuste realiseerimiseks.

Arengukava koos eelarvestrateegiaga on alus iga-aastase vallaeelarve prioriteetide määramisel. Eelarve kaudu tagatakse valla arenguks vajalikud ressursid kalendriaasta jooksul. Väike-Maarja valla arengukavas püstitatud eesmärkide ja vastavate tegevuste elluviimiseks on vajalik kindlustada valla tulubaasi stabiilsus ning finantsiline iseseisvus.

Käesolev eelarvestrateegia on koostatud kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse (edaspidi KOFS) § 20 ja kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse (edaspidi KOKS) § 37² alusel ja selle koostamise hetkel kasutada olnud teabest.

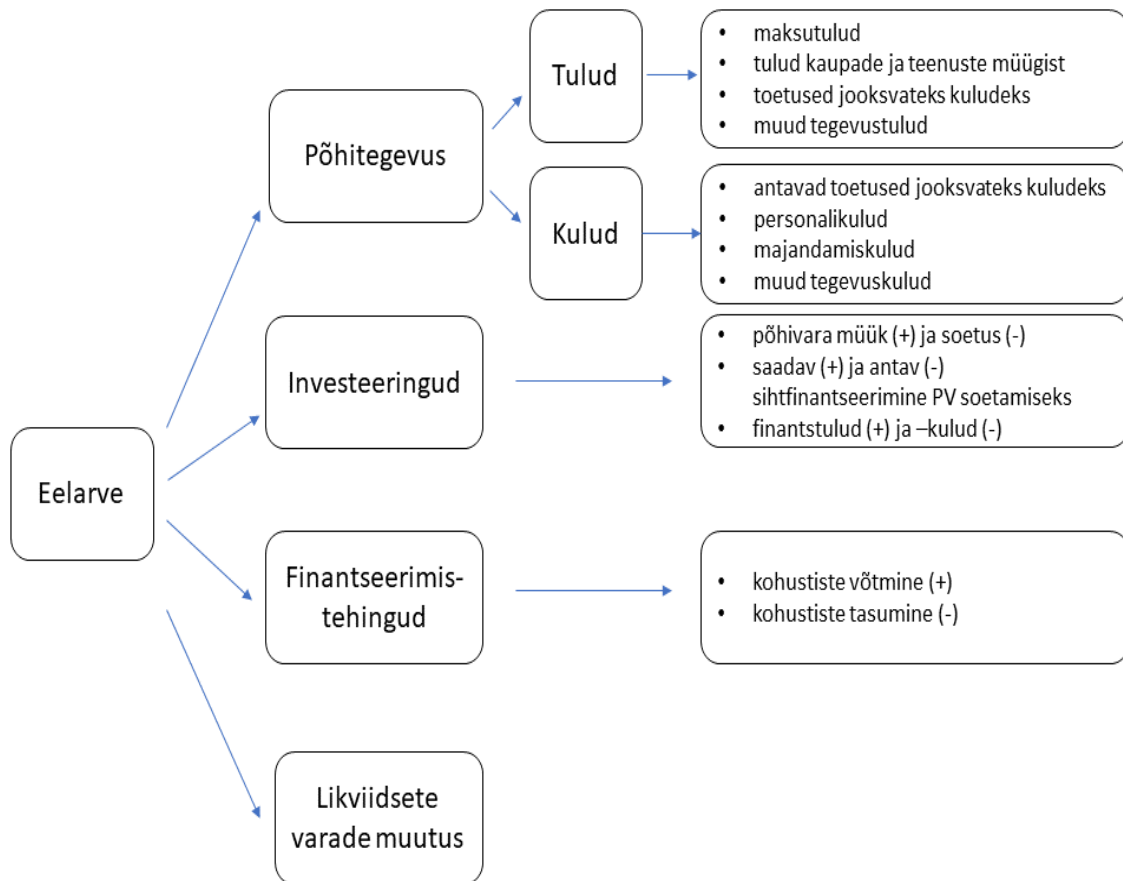
Eelarvestrateegia koostatakse neljaks eelseisvaks eelarveaastaks ning seda korrigeeritakse vajadusel igal aastal tulenevalt majanduskeskkonnas toimuvatest muutustest. Põhilisteks valla finantsolukorda iseloomustavateks näitajateks eelarvestrateegias on põhitegevuse tulem, investeerimistegevuse osakaal ja netovõlakoorumus. Nimetatud näitajate abil saab ülevaate valla omafinantseerimise võimekusest ning uute laenukohustiste võtmise vajadustest ja võimalustest.

Väike-Maarja valla eelarvestrateegia planeerimisel on eesmärkideks seatud:

- positiivne põhitegevuse tulem;
- vajalike investeeringute rahastamine ning võimalikult suures osas toetusmeetmete kaasamine;
- võlakoorumuse võimalikult madal tase;
- finantsdistipliini tagamise meetmetest kinnipidamine.

1.2. EELARVESTRAATEEGIA STRUKTUUR JA PROGNOOSIMISPROTSESS

Eelarvestrateegia on koostatud vastavalt *joonisel 1* toodud eelarve struktuurile.

Joonis 1: Eelarve struktuur

Eelarvestrateegia prognoosimisprotsess koosnes neljast etapist:

- põhitegevuse tulude ja kulude prognoosimine,
- investeerimistegevuse prognoosimine vastavalt arengukavale,
- laenu võtmise vajaduse ja võimaluste väljaselgitamine ning kalkuleerimine,
- likviidsete varade muutuse leidmine ja valla netovõlakoormuse arvutamine.

1.3. PROGNOOSI EELDUSED

Väike-Maarja valla eelarvestrateegia koostamisel on tulude ja kulude arvutamisel lähtutud eelnevate aastate kogemustest, majandusprognoosidest ning valla arengukavas sätestatud eesmärkidest. Arengukava ja eelarvestrateegia käesoleva perioodi läbivaks märksõnaks on keskendumine energiasäästule, seejuures on prioriteetseteks valdkondadeks haridus ja majandus. Lisaks eeltoodule on perioodil 2026-2029 valla arengukavas kavandatud üldvalitsemise valdkonnas on suund endiselt efektiivsuse ja kvaliteedi suurendamisele, kavas on teenistujatele erialase hariduse ja koolituse võimaldamine ning vallavara efektiivsem kasutus. Hariduse valdkonna põhirõhk on suunatud seadusega omaavalitsusüksusele pandud ülesannete täitmisele, turvalise õppe- ja töökeskkonna loomisele ning noortele mitmekülgsede huvitegevuste tagamisele. Oluliseks peetakse haridustöötajate pädevuse ja motiveerituse tõstmist ning kogukonnas olevate võimaluste kaasamist õppekavadesse. Suuremateks investeeringuteks on kavandatud Rakke uue lasteaiahoone ehitamine ning tehnosüsteemide kaasajastamine ja energiasäästmislahenduste rakendamine Väike-Maarja Gümnaasiumis.

Kultuuri valdkonnas on eesmärgiks toimiv mitmekesine tegevus, kultuuripärandi säilimine ja eksponeerimine, valla mainet ja atraktiivsust suurendavate kultuuri- ja spordisündmuste korraldamine ja toetamine, koostöövõrgustikes osalemine.

Sotsiaalse heaolu valdkonnas on prioriteediks laste arenguks soodsa keskkonna loomine, hoolekandeteenuste kvaliteedi tagamine, eakatele ja erivajadustega inimestele tingimuste loomine igapäevaseks toimetulekuks, erivajadustega lastele vajalike tugiteenuste tagamine, terviseedendamise projektide teostamine. Sotsiaalvaldkonna investeeringud on suunatud Tammiku hooldekodu energiatõhususe suurendamisele, puuetega inimestele avalikesse hoonetesse ligipääsetavuse võimaluste loomisele ning sotsiaaltöötajate sõiduvahendite vahetamisele energiasäästlikumate vastu.

Majanduse valdkonna prioriteedid on elu- ja ettevõtluskeskkonna atraktiivsuse suurendamine. Tehakse koostööd riiklike, Lääne-Viru maakonna ja PAIK piirkonna ettevõtluse arendamise tugistruktuuridega. Valdkonna prioriteedid hõlmavad teede korrastamist, välisvalgustuse uuendamist, parkide ja haljasalade hooldamist.

Esmakordselt on arengukavas tegevuskava lisa, milles kajastuvad investeeringud, mis ei mahtunud sellesse eelarvestrateegia perioodi ja nendega ei ole käesoleva eelarvestrateegia koostamisel

arvestatud. Uute toetusmeetmete avanemisel, kavandatud investeeringute ärajäämisel vmt korral, on võimalik teostada investeeringuid, mis on toodud arengukava tegevuskava lisas.

Lisaks arengukavas kokku lepitud prioriteetidele tegevusvaldkondades on eelarvestrateegia koostamisel lähtutud ka alltoodud majanduslikest eeldustest:

1. Väike-Maarja vallas elab rahvastikuregistri andmetel 01.01.2024 seisuga 5586 inimest (5679 (2023), 5704 (2022), 5828 (2021), 5870 (2020) ja 5948 (2019)); inimeste arvu langustrend on tõenäoliselt jätkuv, koos elanike arvu langusega vallas on ka maksumaksjate arv languses
2. Rahandusministeeriumi hinnangul:
 - 2.1 on Eesti majanduses alates 2024. aasta teisest poolest olnud elavnemise märgid. Samas on väliskeskkonna osas palju ebakindlust ning ettevõtted ja majapidamised on oma majanduslikus käitumises pigem ettevaatlikud
 - 2.2 Tööpuuduse langus jätkub, hõive hakkab kasvama käesoleva aasta lõpus. Palgaskasv aeglustub koos inflatsiooni raugemisega, palgatulu ostujõud taastub Ukraina täiemahulise sõjaeelsele tasemele 2026. aastaks
 - 2.3 Sise- ja välistegurite ning maksumeetmete koosmõjul kiireneb inflatsioon 2025. aastal. Käibemaksumäära tõusu mõjul tipneb tarbijahindade tõus 2025.aasta teisel poolel
 - 2.4 Sissetulekute ostujõu vähenemine ja madal tarbijakindlus tingivad eratarbimise languse 2025. aastal, kuid edaspidi ületab sissetulekute kasv taas selgelt hinnatõusu.
 - 2.5 Investeeringuid toetab intressimäärade langus, kuid pärsib üldise ebakindluse süvenemine.
3. Maamaksuga suurendatakse omavalitsuse tulupoolt
4. Euroala praegune majanduspoliitiline kurss oluliselt ei muutu.

2. MAJANDUSLIK OLUKORD RIIGIS

Rahandusministeeriumi 2025.aasta kevadprognoosi (avaldatud 16.04.2025) kohaselt langes Eesti sisemajanduse koguprodukt (SKP) 2024. aastal aasta kokkuvõttes 0,3%, kuid kasvas neljandas kvartalis 1,2%. Alates 2024. aasta teisest poolest on majanduses olnud elavnemise märke: näiteks töötleva tööstuse eksporditulud pöördusid sügisel taas kasvule, teenuste mahu- ja müügiindeksite kasv kiirenes ning eluasemetehingute arv tõusis. 2025. aastaks ootame 1,7%list majanduskasvu. Seda toetab olukorra mõningane paranemine nii tööstus-, ehitus- kui ka teenustesektoris.

2025. aasta ei saa samuti olema Eesti tarbijale lihtne. Palgakasv aeglustub viimaste aastate kiire tempoga võrreldes 5% juurde ja ühtlasi kiireneb hinnatõus sarnasele tasemele. Lisaks jõustub kõrgem tulumaksumäär, mis tähendab, et keskmine palgatöötaja töise tulu ostujõud väheneb. Elanike ostujõudu tervikuna toetab veidi pensionide mõnevõrra kiirem kasv. Samas on tarbijate kindlustunne viimased paar aastat olnud languses, millega on kaasas käinud ka tarbimisjulguse kadumine. Püsikaupade ostmist ei planeerita ja töötuks jäämise riski hinnatakse Euroopa Liidu arvestuses Eestis kõige kõrgemaks. Seega on ühest küljest loogiline, et ebakindlates oludes soovitakse rohkem säästa ja vähem kulutada. Siiski pole turvalise säästmise võimalused tähtajaliste hoiuste näol enam kaugeltki nii ahvatlevad kui aasta tagasi, kuna intressimäärad on langenud ja inflatsioon kiireneb. Teisest küljest aga soovitakse ilmselt vältida elatustaseme edasist langust.

Arvestades reaalsissetulekute mõningast langust 2025. aastal võib prognoosida ka tarbimise väikest kahanemist, sarnaselt 2024. aastaga 0,4%. 2026. aastal peaks taastuma eratarbimise selge kasv (1,5%), kuna tulumaksureformi tõttu kasvavad maksujärgsed sissetulekud kiiremini kui brutopalk ning inflatsioon aeglustub oluliselt. Eratarbimise arengut mõjutab lisaks reaalsissetulekute kasvule säästmiskäitumine ja säästmine on viimsetel paaril aastal süvenenud. Julgemaks tarbimiseks oleks vaja püsivalt positiivseid majandusuudiseid, eelkõige tööturult, ning geopoliitilise stabiilsuse taastumist.

Majanduskasvu väljavaated Eestis ja meie eksporditurgudel on küll paranenud, kuid geopoliitilised pinged ei ole leevenemas ning vabakaubanduse tulevik on ebakindel. See sunnib erasektori investeeringute osas olema pigem madalate ootustega. Siiski ei näe prognoos ette erainvesteeringute osakaalu majanduses. Investeeringuid langust kasvatab 2025. aastal jõuliselt valitsussektor seoses EL eelarvetsükli lõppemisega, millele järgneb mõningane langus.

Rahapoliitika pidurdav mõju majanduskasvule võib leeveneda. Euroopa Keskpanga nõukogu on langetanud intressimäärasid, mis turuootustel põhinevalt kajastus euribori languses juba varemgi. Intresside alanemine leevendab laenukulu nii majapidamiste kui ka ettevõtete jaoks ning mõjub majandusele turgutavalt. Intressimäärade alanemine jätab laenukohustusega inimestele rohkem raha kätte ja loob paremad eeldused majapidamiste tarbimiskulutuste ning ettevõtete investeeringute kasvuks.

3. VÄIKE-MAARJA VALLA MAJANDUSLIKKU ARENGUT MÕJUTAVAD TEGURID

2017. aasta haldusreformi käigus liideti Väike-Maarja vallaga Rakke vald. Omavalitsuse pindala on 682,43 km². Vallas on 4 alevikku (Väike-Maarja, Rakke, Simuna, Kiltsi) ja 64 küla. Valla keskuseks on Väike-Maarja alevik.

Nii Väike-Maarja valla elanike arv kui ka tööealiste elanike arv on langustrendis. Väike-Maarja vald on suutnud vaatamata demograafilise olukorra halvenemisele säilitada finantsvõimekuse ja panustada vallale vajalike investeeringute teostamisse. Hoolimata maapiirkonnale omastest majandusprobleemidest on ettevõtlusaktiivsus vallas püsinud stabiilse ja mitmekesisena.

Perioodi eesmärgiks on Väike-Maarja valla elukeskkonna jätkuv parendamine tagades erinevate valdkondade tasakaalustatud ja jätkusuutlik areng. Prioriteetideks on investeeringud energiasäästu- ja roheenergia lahenduste kasutuselevõtmisele fookusega eelkõige hariduse- ja majandusvaldkonnale.

Piirkonna ettevõtete peamised tegevusalad on taime- ja loomakasvatus, kaubandus, teenindus, transport, ehitus, masinate ja seadmete remont, saematerjali tootmine. Majanduselu edendamiseks on paikkond avatud väljastpoolt tulevatele investeeringutele. Väike-Maarja valla elanike tööhõivet iseloomustab seotus Rakvere linnaga ja kohalike suuremate tööandjatega. Tööjõu mobiilsust Eesti suuremate linnadega (Tallinn ja Tartu) suurendab elektrirongiliikluse arendamine ning rongide liikumiskiiruse oluline kasv. Positiivset mõju võib kahandada kallinev rongipileti hind.

Väike-Maarja valla lähimineviku finantsnäitajaid võib iseloomustada alljärgnevate tunnuste abil:

Tugevused

- Mõistlik võlakoormuse tase
- Tulude (sh tulumaksu laekumine) kasv
- Investeeringute suurenemine, kaasrahastamise leidmise võimekus
- Mitmekesine ettevõtlus

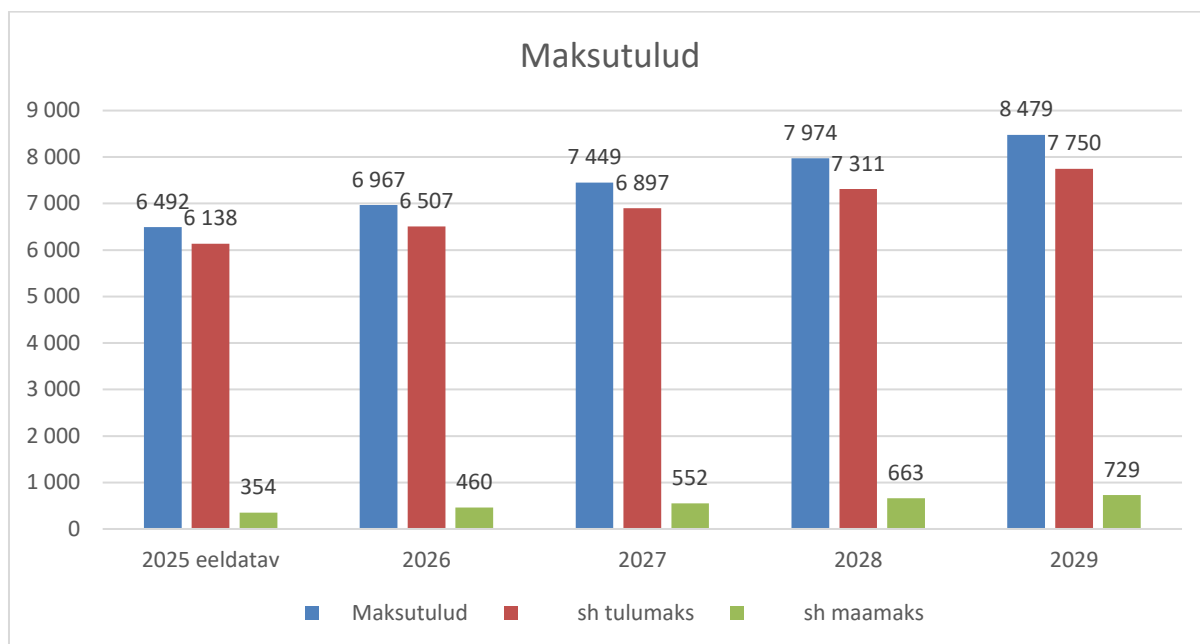
Nõrkused

- Elanike arv on vähenenud ning elanikkond vananeb, see on pidurdanud valla tulubaasi kasvu ning üldist arengut
- Maksumaksjate arvu langustrend
- Sõltuvus riigieelarvest
- Piirkonna keskmine brutopalk jääb riigi keskmisele alla

4. PÕHITEGEVUSE EELARVE

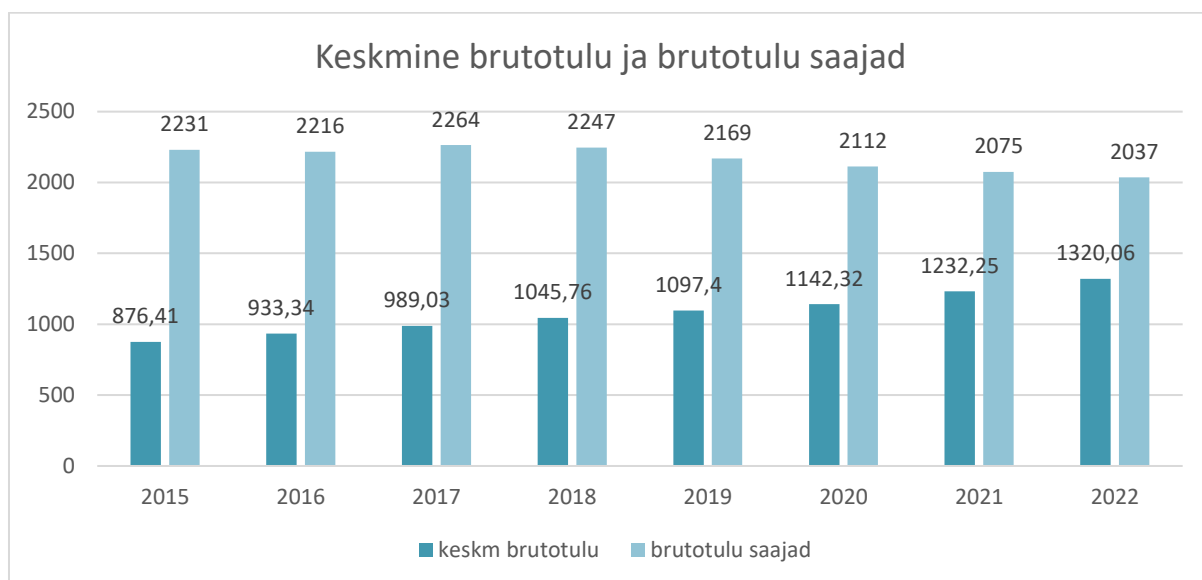
KOFS järgi jagunevad tulud põhitegevuse ja investeerimistegevuse tuludeks. Põhitegevuse tulud on jaotatud oma sisult nelja valdkonda: maksutulud, tulud kaupade ja teenuste müügist, saadavad toetused tegevuskuludeks ja muud tegevustulud.

Põhitegevuse tulude kasv on prognoositud tarbijahinnaindeksi alusel (va füüsilise isiku tulumaks), kuid siiski mitte liiga optimistlikult. Enamik kasvust tuleneb füüsilise isiku tulumaksu (FIT) laekumise suurenemisest.

Joonis 3. Maksutulude prognoos 2025-2029 (tuh €).

Kõige suurema osakaaluga põhitegevuse tululiik on FIT, moodustades valla eelarvetuludest 40-45%. Enim mõjutavad tulumaksu laekumist maksumaksjate arv, keskmine brutosissetulek, tööhõive ning FIT laekumise brutotulu protsent (riigi keskvalitsuse otsusel). Lisaks eelnevale on FIT laekumise planeerimisel aluseks eelnevate aastate FIT laekumine. Joonisel 4 on näha aasta keskmine brutotulu saajate ja keskmise tasu dünaamika.

Joonis 4. Aasta keskmine brutotulu ja saajate ja töötute arv 2015-2022 (allikas: Statistikaamet)

Tulumaksu laekumiste võrdlus (tabel 2) näitab kasvutrendi. Samas peab prognooside koostamisel arvestama, et võimalike tagasilöökide korral ei tekiks olulisi tagasiminekuid valla eelarves. Alljärgnevas tabelis on esitatud FIT laekumise võrdlus alates 2020. aastast. Muutuse protsent on kasv konkreetse kuu kohta võrreldes eelmise aasta sama perioodiga.

FIT		2021	Muutus (%)	2022	Muutus (%)		Muutus (%)		Muutus (%)
	2020					2023		2024	
jaanuar	331,097	333,158	0.6%	367,117	10.2%	384,121	4.6%	440,241	14.6%
veebruar	336,954	338,707	0.5%	376,479	11.2%	416,049	10.5%	444,525	6.8%
märts	384,001	378,700	-1.4%	408,197	7.8%	449,949	10.2%	503,253	11.8%
aprill	370,511	379,213	2.3%	394,236	4.0%	434,397	10.2%	482,336	11.0%
mai	347,061	366,388	5.6%	388,338	6.0%	436,809	12.5%	475,029	8.7%
juuni	352,286	388,354	10.2%	432,916	11.5%	465,254	7.5%	513,715	10.4%
juuli	351,625	374,800	6.6%	407,701	8.8%	451,064	10.6%	480,448	6.5%
august	350,925	377,606	7.6%	403,689	6.9%	440,031	9.0%	489,083	11.2%
september	354,133	365,972	3.3%	398,563	8.9%	451,854	13.4%	473,519	4.8%
oktoober	356,614	443,941	24.5%	434,303	-2.2%	441,364	1.6%	487,994	10.6%
november	365,590	380,382	4.0%	422,292	11.0%	451,755	7.0%	504,641	11.7%
detsember	429,156	474,686	10.6%	483,571	1.9%	508,611	5.2%	589,249	15.9%
KOKKU	4,329,953	4,601,907	6.3%	4,917,401	6.9%	5,331,257	8.4%	5,884,033	10.4%

Tabel 2. FIT laekumise võrdlus eurodes eelnevatel aastatel.

Maamaks on riiklik maks, mis laekub täies ulatuses KOV eelarvesse. Maamaks lähtub maa maksustamishinnast. 2022. aastal toimus maa korraline hindamine, mille tulemusel määrati maadele uued hinnad, mis hakkasid kehtima alates 2024. aastast. Väike-Maarja vallavolikogu kehtestas alates 2025.aasta 1.jaanuarist kehtivad järgnevad maksumäärad:

- 1) elumumaale ja maatulundusmaa õuema kõlvikule 0,5% maa maksustamishinnast aastas

2) punktis 1 nimetamata maatulundusmaale 0,18% maa maksustamishinnast aastas

3) punktides 1 ja 2 nimetamata sihtotstarbega maale 1,5% maa maksustamishinnast aastas

Keskvalitsus on muutnud omavalitsuste otsustusruumi maatulundusmaa kõlvikute erinevaks maksustamiseks. Eelnevalt kehtinud põhimõtte alusel oli võimalik määrata erinev maamaksumäär haritava maa ja metsamaade puhul.

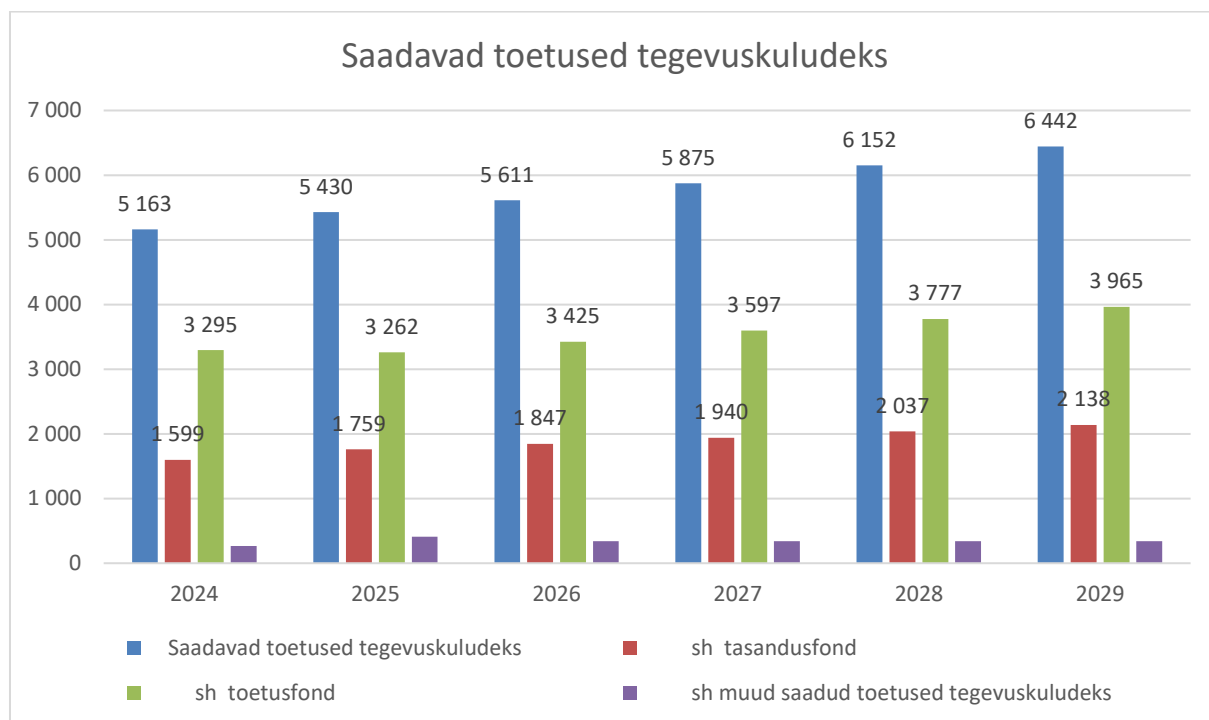
Maamaksu olulise tõusu vastu rakendati 2024. aastal nn kaitsemehhanismi, mis ei võimaldanud maamaksu summat suurendada üle 10%. Alates 2025.aastast on keskvalitsus suurendanud tõusu maksimaalset suurust ning see ei võinud ületada 50%. Väike-Maarja vallavolikogu otsusega on kehtestatud maamaksumäärad, mille alusel 2025.aastal omavalitsusele laekuv maamaks väheneb võrreldes 2024.aastaga ligikaudu 50 000 euro võrra. Kusjuures vähenemine toimub suures osas maatulundusmaade, mis on metsamaad, arvelt. Samas maatulundusmaadel, mille sihtotsarve on haritav maa, on ligikaudne keskmine tõus võrreldes 2024.aastaga 12%. 2025.aastal tuleb on vallavolikogul võimalik otsustada, milline on võimalik maamaksu kasvu protsendiline piirang ning millised on maamaksumäärad. Eelarvestrateegias on valla arengukavas ettenähtud investeeringute ja tegevuste teostamiseks prognoositud 30%-ne tõusu piirang.

Tulud kaupade ja teenuste müügist moodustavad valla eelarve tuludest ligikaudu 10%. Omatuludest omakorda ligikaudu 50% moodustavad hooldekodude kohatasud, neile järgnevad haridusasutuste tegevus (kohatasud, toiduraha jmt) ning elamu- ja kommunaalmajanduse tulud. Eelarvestrateegiasse on prognoositud laekumised lähtudes eelmistel aastatel laekunud summadest ning kaupade ja teenuste hindade üldisest kallinemisest. 2023. aasta juulist jõustus nn pikaajalise hoolduse reform, millega vähendati teenusel olijate või nende laste koormust hooldekodu kohatasude tasumisel. Keskvalitsus eraldas pikaajalise hoolduse reformi teostamiseks omavalitsustele rahalised vahendid esialgu läbi toetusfondi ning seejärel muudeti tulumaksu kaudu omavalitsustele eraldatavat FIT. Reformi tulemusena suurenesid üle-Eesti hooldekodude kohatasud ning läbi selle ka Väike-Maarja valla poolt makstavad üldhooldekodude kulud.

Saadavad toetused moodustavad valla eelarve tuludest olulise osa ehk ligikaudu 40%. Toetusfond toetab kohalikke omavalitsusi konkreetsete ülesannete täitmisel. Toetusfond koosneb valdkondlikest toetusliikidest, võimaldades katta õpetajate tööjõukulusid, tagada koolilõunat, maksta toimetulekutoetusi ja hooldada kohalikke teid. Tasandusfondi eesmärk on ühtlustada omavalitsuste võimalusi avalike teenuste osutamisel.

Toetuste kavandamisel on arvestatud, et need järgivad üldise majanduskasvu liikumist. Toetusfondist laekuvate summade planeerimisel on aluseks võetud eelnevate aastate dünaamika. Tasandus- ja toetusfondist laekuvate summade kasvuks on planeeritud 5%.

Lisaks tasandus- ja toetusfondi summadele on eelarvestrateegias arvestatud muud sihtotstarbelised toetused (eelkõige projektipõhised toetused). Muud laekumised on prognoositud arvestades senist laekumise dünaamikat. Joonisel 5 on ülevaade eelarvestrateegiasse planeeritud toetustest.

Joonis 5. Saadavad toetused 2024-2029 (tuh €)

Põhitegevuse kulud on jaotatud eraldi antavateks toetusteks ja muudeks tegevuskuludeks (mis omakorda koosnevad personalikuludest, majandamiskuludest ja muudest kuludest). Põhitegevuse kulude maht jõuab eelarvestrateegia perioodil 14,4 miljoni euroni. Põhitegevuse kulude planeerimisel on arvesse võetud eelnevate aastate kulude dünaamikat ning arengukavas sätestatud eesmärgid ja prognoosi eeldused.

Kulude mahu kasvul on mitu välist põhjust:

- Riigi keskvalitsuse otsused palgatõusuks riigi eelarvest. Kohalikud omavalitsused panustavad oma eelarvest lisavahendeid, et tagada konkurentsivõimeline palgatase.
- Riigi eelarve eraldised kohalikele omavalitsuste tegevuskulude toetuseks suurenevad. Näiteks toetused teede korrashoiuks, sotsiaalseteks garantiideks, pikaajalise hoolduse tagamiseks ja mitmesugusteks projektitoetusteks.
- Üleüldine hindade tõus, mis suurendab kaupade ja teenuste maksumusi.

Eelarvestrateegia põhitegevuse kulude planeerimise põhialused olid:

- Põhitegevuse kulude kasv peab jääma väiksemaks põhitegevuse tulude kasvu tempost;

- Kuigi inflatsioon suurendab mitmeid sisendeid, siis eesmärk on hoida majandamiskulud stabiilsena – selle nimel teostatakse investeringuid, et säästa jooksvatelt kuludelt;
- Optimeerida taristu ülalpidamiskulusid ja vabaneda mittevajalikest varadest;
- Optimeerida allasutuste juhtimist, tõsta töötajate motivatsiooni ja pädevusi.

Väike-Maarja valla põhitegevuse kuludest on suurima osakaaluga personalikulud, moodustades tegevuskuludest ca 66%, järgnevad majandamiskulud kuni ligikaudu 30% (majanduskulude osakaal kogukuludest väheneb järk-järgult eelarvestrateegia perioodil), antavad toetused ligikaudu 4% ning muud tegevuskulud alla 1%.

Põhitegevuse tulem võrdub põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vahega. KOFS järgi ei ole põhitegevuse tulemi negatiivne väärtus üldjuhul lubatud. Kui põhitegevuse tulemi väärtus on negatiivne, siis see tähendab, et omavalitsus ei suuda katta jooksvate tulude arvelt jooksvaid kulusid. Sellisel juhul finantseeritakse põhitegevuse kulusid põhivara müügi ja reservide arvelt. Ühekordsete tulude arvelt põhitegevuse kulude finantseerimine pikemal perioodil on riskantne ning nende tulude kehvema laekumise korral võib tekkida oht sattuda finantsraskustesse ning omavalitsuses ei ole tagatud põhitegevuse rahastuse jätkusuutlikkus. Väike-Maarja valla põhitegevuse tulemi väärtused prognoosiperioodi jooksul on igal prognoosiperioodi aastal positiivsed (toodud tabelis 3).

	2025 eeldatav täitmine	2026	2027	2028	2029
Põhitegevuse tulud	13 266	13 988	14 803	15 677	16 549
Põhitegevuse kulud	12 898	13 397	13 479	13 959	14 413
Põhitegevuse tulem	368	591	1 324	1 718	2 136

Tabel 3. Põhitegevuse tulem aastatel 2025-2029 (tuh €)

Andmetest on näha, et põhitegevuse tulem on igal aastal positiivne ning kasv kiireneb. Samas alljärgnevatest peatükkidest selgub, et järgnevatel aastatel ei suuda põhitegevuse tulemi positiivne väärtus katta ära kogu investeerimistegevuseks vajaminevat summat ning nende vahe tuleb finantseerida laenudega.

5. INVESTEERIMISTEGEVUS

Investeerimistegevuse eelarveosa koosneb investeerimistegevuse tuludest (põhivara müük), investeerimiseks saadavatest tuludest ning investeerimistegevuse kuludest.

Investeerimistegevus ületab kogu strateegia perioodi jooksul põhitegevuse tulemi summat ning investeerimistegevuse kulud ületavad põhivara müügist saadavaid tulusid. Investeeringute

teostamist võimaldab positiivne põhitegevuse tulem, planeeritud saadavad projektitoetused ja laenutegevus. Kuna põhitegevuse tulem on positiivne ja kasvutrendis, on vallal võimalus panustada investeerimistegevusse ehk teisisõnu: investeringute tegemise võimekus sõltub valla omafinantseerimise võimekusest. Olulised on põhitegevuse tulemi ja investeerimistegevuse tulemi vahetõrje ning investeringute nii majanduslikud ja ka sotsiaalmajanduslikud mõjud.

Eelarvestrateegias on arvestatud kõigi valla arengukava tegevuskava põhitabelis planeeritud projektide teostamisega, alltoodud tabelist 4 on näha investeringute maht valdkondade ja eelarveaastate kaupa.

	2025 eeldatav täitmine	2026 eelarve	2027 eelarve	2028 eelarve	2029 eelarve
01 Üldised valitsussektori teenused	30 000	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	0	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	30 000	0	0	0	0
04 Majandus	305 000	200 000	350 000	350 000	350 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	0	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	305 000	200 000	350 000	350 000	350 000
05 Keskkonnakaitse	0	0	75 000	0	15 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	0	45 000	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	0	0	30 000	0	15 000
06 Elamu- ja konnaalmajandus	0	0	0	30 000	30 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	0	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	0	0	0	30 000	30 000
08 Vabaaeg, kultuur ja religioon	100 900	575 000	0	230 000	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	456 250	0	161 250	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	167 650	118 750	0	68 750	0
09 Haridus	2 693 419	5 935 773	50 000	1 600 000	2 000 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	220 419	3 209 840	33 000	1 056 000	1 320 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	2 473 000	2 725 933	17 000	544 000	680 000
10 Sotsiaalne kaitse	0	81 000	750 000	16 000	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	0	570 500	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	0	16 000	244 500	16 000	0
KÕIK KOKKU	3 196 069	6 726 773	1 290 000	2 226 000	2 395 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	220 419	3 666 090	648 500	1 217 250	1 320 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	2 975 650	3 060 683	641 500	1 008 750	1 075 000

Tabel 4. Olulisem investeerimistegevus valdkondade lõikes perioodil 2025-2029

6. FINANTSEERIMINE

Eelarve tulem võrdub põhitegevuse eelarveosa ja investeerimistegevuse eelarveosa summaga. Prognoosi aastatel on eelarve tulem negatiivne, kuna investeerimistegevus on oluliselt suurem põhitegevuse tulemist. Negatiivne eelarve tulem tuleb katta kas täiendava laenuga või likviidsete varade arvelt. Kuigi tehtavad investeerimiskulutused mõjutavad negatiivselt valla finantspositsiooni suurendades võlakoormust, tuleb arvestada investeeringute sotsiaalmajanduslikku kasutegurit ning majanduskulude kokkuhoiu saavutamist.

Väike-Maarja valla finantseerimistegevus on kavandatud põhimõttel, et investeeringuteks kasutatakse võimalikult toetusmeetmeid ning võetakse võimalikult vähe laenu. Siiski on vald eelarvestrateegia perioodiks prognoosinud investeeringute teostamiseks laenu võtta. Eelarvestrateegias planeeritud võlakohustiste kasv on arvestatud lähtudes finantsdistsipliini tagamise meetmetest ning valla netovõlakoormus jääb KOFS-is sätestatud piirmääradesse. Väike-Maarja valla olemasolevad ja planeeritavad laenukohustised aasta lõpu seisuga ning likviidsete varade jäägid on esitatud tabelis 5.

	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Finantseerimistegevus	2 251 638	2 005 077	1 888 345	-552 466	-561 400	-578 500
Kohustiste võtmine (+)	2 773 933	2 765 000	1 900 000	0	0	0
Kohustiste tasumine (-)	-522 295	-759 923	-11 655	-552 466	-561 400	-578 500
Likviidsete varade muutus (+ suurenemine, - vähenemine)	-249 600	596 731	-648 868	-44 126	-10 542	341 237
Likviidsete varade jääk aasta lõpuks	115 245	711 976	63 108	18 982	8 440	349 677
Võlakohustised kokku aasta lõpu seisuga	5 959 484	7 964 561	9 852 906	9 300 440	8 739 040	8 160 540

Tabel 5. Finantseerimistegevus ja vabade vahendite ülevaade aastatel 2024-2029

8. NETOVÕLAKOORMUS

Finantsdistsipliini tagamiseks sätestab KOFS finantsdistsipliini tagamise meetmed, milleks on kinnipidamine KOV põhitegevuse tulemi lubatavast väärtusest ja kinnipidamine netovõlakoormuse ülemmäärast. Netovõlakoormus on võlakohustiste ja likviidsete varade kogusumma vahe aruandeaasta lõpu seisuga. KOFS sätestab, et netovõlakoormus võib aruandeaasta lõpul ulatuda lõppenud aruandeaasta kuuekordse põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vaheni, kuid ei tohi ületada sama aruandeaasta põhitegevuse tulude kogusummat, ning kui nimetatud kuuekordne põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vahe on väiksem kui 60% vastava aruandeaasta põhitegevuse tuludest, võib netovõlakoormus ulatuda kuni 60%-ni vastava aruandeaasta põhitegevuse tuludest. 2020. aastal tõsteti

seoses koroonaviirusest tuleneva majandusliku ebastabiilsusega ajutiselt netovõlakoormuse lubatud määrasid 80%ni kuni aastani 2024; sealt edasi hakkab netovõlakoormuse lubatud ülemmäär vähenema 5% võrra aastas, kuni jõuab 2028. aastal tavapärase 60%ni.

Väike-Maarja valla netovõlakoormuse summalised näitajad on toodud alljärgnevas tabelis:

	2025 eeldatav täitmine	2026	2027	2028	2029
Netovõlakoormus (eurodes)	7 252 585	9 789 798	9 281 458	8 730 600	7 810 863
Netovõlakoormus (%)	54,7%	70%	62,7%	55,7%	47,2%
Netovõlakoormuse ülemmäär (eurodes)	9 949 654	9 791 649	9 622 236	10 305 648	12 813 821
Netovõlakoormuse individuaalne ülemmäär (%)	75,0%	70,0%	65%	65,7%	77,4%
Vaba netovõlakoormus (eurodes)	2 697 069	1 851	340 778	1 575 048	5 002 958

Tabel 6. Väike-Maarja valla konsolideerimisgrupi võlakoormus 2025-2029 (tuh €)

KOFS näeb ette finantsdistiipliini tagamise meetmed kogu kohaliku omavalitsuse arvestusüksusele, kuhu kuuluvad lisaks kohaliku omavalitsuse üksusele ka konsolideerimisgruppi kuuluvad sõltuvad üksused. Sõltuv üksus on defineeritud kui raamatupidamise seaduse mõistes kohaliku omavalitsuse üksuse otsese või kaudse valitseva mõju all olev üksus, kes on saanud kohaliku omavalitsuse üksuselt, riigilt, muult avalik-õiguslikult juriidiliselt isikult või eelnimetatud isikute valitseva mõju all olevatelt üksustelt üle poole tuludest või kes on saanud toetust ja renditulu kohaliku omavalitsuse üksustelt ja nende valitseva mõju all olevatelt üksustelt rohkem kui 10 protsenti vastava aasta põhitegevuse tuludest.

Väike-Maarja valla arvestusüksusesse kuuluvad OÜ Pandivere Vesi ja Väike-Maarja Tervisekeskus OÜ. KOFS alusel kuulub finantsdistiipliini tagamise meetmete arvestamisel ainult konsolideerimisgruppi kuuluvad sõltuvad üksused ehk Väike-Maarja Tervisekeskus OÜ. Väike-Maarja valla konsolideeritud arvestusüksuse võlakohustised strateegia perioodi jooksul kasvavad, netovõlakoormus suureneb ning moodustab prognoosiperioodi viimasel aastal 44% põhitegevuse tuludest. Maksimaalsele netovõlakoormusele (76%) jääb see oluliselt alla. Perioodi lõpuks on planeeritud kogu netovõlakoormuseks (Väike-Maarja vald + Väike-Maarja Tervisekeskus OÜ) 7,5 miljonit eurot. Samas keskvalitsuse poolt kehtestatud kogu netovõlakoormuse maksimumiks on 12,9 miljonit eurot, mis tähendab, et vallal on lubatud lisaks eelarvestrateegias kavandatule laenukoormust maksimaalselt suurendada veel üle 5 miljoni euro võrra.

9. KOKKUVÕTE

Väike-Maarja valla eelarvestrateegia koostamise aluseks on valla arengukava koos tegevuskavaga. Samuti on strateegia koostamisel arvestatud valla demograafiliste arengusuundade ja majanduslike arengutega riigis.

Siiski on Väike-Maarja valla konsolideeritud majandusüksuse põhitegevuse tulude ja kulude suhe positiivne kogu eelarvestrateegia perioodil ning kasvavas trendis. Samas arvestusüksuse eelarve tulem on negatiivne, kuna vajalikud investeerimiskohustused ületavad investeerimiseks kasutada olevat põhitegevuse tulemit. Investeerimistegevusi saab finantseerida täiendava laenurahaga, kuna laenukoormuse rahuldav tase annab võimaluse kaasata vajadusel täiendavaid finantsvahendeid. Eelarvestrateegia perioodi jooksul püsib valla põhitegevuse tulem positiivne ning omavalitsusel on võimalik panustada vajalikku investeerimistegevusse.

Väike-Maarja vallale on oluline, et säiliks ka edaspidi piisavalt vaba investeerimisvõimekust, et oleks võimalus oluliste objektide renoveerimisel kaasata EL toetusmeetmete rahalisi vahendeid.

Eelarvestrateegia lisaks on arvestustabel, mis on esitatud tabelitena vastavalt rahandusministeeriumi vormile (Lisa 1).